

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди
Жешувський університет (Польща)
Педагогічний інститут Чендуського університету (КНР)**

Матеріали

II міжнародної науково-практичної конференції

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ І СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

11 квітня 2017 року

**Харків
ХНПУ
2017**

УДК [37.091.2:811.111](075)

ВИХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПІДРУЧНИКІВ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ**А. Є. Сокоренко, м. Харків**

У тезах розглянуто виховний потенціал підручників з іноземної мови. Передусім визначено сутність підручника, його роль у навчанні. Спираючись на аналіз праць науковців, визначено функції підручника, серед яких особливу роль грає виховна функція.

Ключові слова: педагогіка, підручник, виховний потенціал, функції підручника, структура підручника.

The paper depicts the educational potential of textbooks in foreign languages. First of all, the essence of concept of textbooks and their role in education have been determined. Based on the analysis of scientists' researches, the functions of textbooks have been revealed. The educational function is considered to be the most significant one.

Key words: pedagogy, textbook, educational potential, functions of textbook, textbook structure.

Підручник – книжка, у якій системно викладено інформацію з певної галузі знань і яку використовують у системі освіти на різних рівнях, а також для самостійного навчання; різновид навчального видання [1].

Підручники створюють з урахуванням вікових і соціальних потреб потенційних читачів. Підручник – книга, яка містить основи наукових знань з певної навчальної дисципліни, викладені згідно з цілями навчання, визначеними програмою і вимогами дидактики [4].

Навчальний матеріал підручника включає емпіричний, теоретичний і практичний компоненти. Емпіричний компонент містить в абстрактній формі інформацію про чуттєвий досвід. Емпіричні знання відображають поверхові зв'язки і відношення між предметами, явищами. Цей компонент навчального матеріалу підручника застосовується тоді, коли учні вчаться упорядковувати спостережувані факти і явища, класифікувати їх, використовувати ці класифікації.

До теоретичного компонента належить інформація про відношення речей. Цей компонент представляє наукові поняття, які відтворюють ідеалізований предмет і систему його зв'язків та є сферою об'єктивно взаємозв'язаних явищ, які утворюють цілісну систему. Без неї і поза нею ці явища можуть бути предметами лише емпіричного компонента.

Практичний компонент – це важливий засіб розвитку творчих здібностей школярів, формування рис характеру, поглядів і переконань, інтересу до знань, підготовки учнів до життя. Практичний компонент включає інформацію щодо організації засвоєння навчального матеріалу (запитання, пізнавальні завдання, проблемні ситуації, зразки розв'язання завдань, таблиці, пояснення до тексту та ілюстративного матеріалу).

Сучасний підручник виконує освітню, розвивальну, виховну і дослідницьку функції, але особливе місце займає саме виховна. Виховна функція полягає в здатності підручника впливати на світогляд учня, його моральні, естетичні почуття, ставлення до праці, навчання, формувати й удосконалювати певні риси особистості школяра.

Потенціал – джерела, можливості, засоби, запаси, які можуть бути використані для виконання визначеного завдання, досягнення певної мети; можливості певної особи, суспільства, держави в певній галузі.

Виховний потенціал – це ресурси й можливості виховного впливу на особистість, укладені в різних елементах соціуму (соціальна діяльність, соціальні відносини, соціальні інститути), які проявляються в їх виховних цінностях і реалізуються за допомогою методів, форм і засобів виховання, важливих для дозволу проблем соціалізації особистості [3].

Аналіз підручників з іноземних мов свідчить, що в них, крім основних текстів, є додаткові тексти, які розширюють, поглиблюють знання учнів з важливих компонентів змісту навчального матеріалу. Питання і завдання підручників поділяються на репродуктивні (які вимагають від учнів відтворення знань без істотних змін) і продуктивні (передбачають перенесення знань у нові умови чи ситуації або пошук нових знань).

Особливе місце в підручниках займають ілюстрації. Ілюстрація – це зображення, яке є засобом реалізації принципу наочності. Ілюстрації розкривають основний зміст певних елементів програми, вони можуть бути рівнозначними тексту або доповнювати його. При підготовці підручників втричі враховують генетичний (історичний), логічний і психологічний принципи.

У процесі навчання вчитель орієнтується на підручник, доповнює його матеріал додатковою інформацією, використовує на уроці додатково місцевий, краєзнавчий матеріал, якого в підручнику немає, передбачає утруднення, які можуть виникнути під час використання підручника учнями, інколи змінює порядок чи методику викладання матеріалу.

Навчання іноземної мови спирається, як і навчання інших дисциплін на загальнодидактичні принципи, які набувають певної специфіки зумовленої особливостями предмета «Іноземна мова». Навчання предмета «Іноземна мова» відрізняється тим, що головною метою тут виступає не накопичення знань, а оволодіння учнями діяльністю іншомовного мовленнєвого спілкування.

Принцип виховуючого навчання іноземної мови реалізується в такій організації навчального процесу, який забезпечує учням можливість проявити себе як особистість, отримати гармонійний і всебічний розвиток свого соціального статусу, удосконалити свої здібності, сформулювати пізнавальні мотиви, що домінують в навчальній діяльності [2]. Особлива увага має бути спрямована на надання учням можливості здійснювати самостійну діяльність та самоорганізовуватись.

Учень виступає в навчальному процесі як рівноправний суб'єкт з іншими учнями і вчителем. Тому навчальний процес будується таким чином, щоб учні могли виконувати певні дії з організації своєї діяльності для опанування іноземної мови. Така організація навчального процесу забезпечує формування в учнів позитивних рис характеру (доброзичливості, толерантності, колективізму, активності, працьовитості тощо), вольових якостей [3]. Робота з різноманітним навчальним матеріалом допомагає виховувати почуття поваги, відповідальності, доброти, справедливості, співчуття, культури спілкування, прийнятої в сучасному

цивілізованому світі, ціннісних орієнтацій, позитивного ставлення до іноземної мови, культури народу, який розмовляє цією мовою.

Комплект для учня включає підручник, книжку для читання, довідники, словники, роздавальний навчальний матеріал, вправи на друкованій основі або аудіокасеті, відеограми, комп'ютерні програми [4]. Як засіб навчання підручник займає особливе місце в комплекті для учня, він є головним навчальним посібником. У ньому міститься методично організований мовний та мовленнєвий матеріал, вправи для оволодіння цим матеріалом у різних видах мовленнєвої діяльності, граматичний довідковий матеріал, додаток (пісні, вірші тощо).

Структура підручника в певній мірі залежить від методичної концепції авторів. Традиційно підручники організовані за тематичним або ситуативно-тематичним принципом у розділи, які є відносно закінченими відрізками змісту навчання чотирьох видів мовленнєвої діяльності: говоріння, аудіювання, читання та письма. Кожний розділ, як правило, охоплює серію уроків і має поурочну структуру. В підручники можуть бути використані різноманітні засоби наочності: схеми, таблиці, малюнки, тощо[4]. Отже, підручник повинен містити все, що є необхідним для досягнення цілей навчання.

Список використаних джерел

1. Етимологічний словник української мови : В 7 т. / за ред. О. С. Мельничука. – Т. 4. – К. : Вища школа, 2003. – 656 с.
2. Психологічний словник / за ред. В. І. Войтка. – К. : Вища школа, 1982. – 216 с.
3. Рубинштейн С.Л. Проблемы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. – М. : Педагогика, 1973. – 423 с.
4. Скляренко Н.К. Як навчати сьогодні іноземних мов(концепція) / Н. К. Скляренко // Іноземні мови. – К.: Основа, 1995. – №1. – С. 34-39.

УДК 371.013.32

РОЛЬ ПРАКТИКИ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Н. І. Стяглик, м. Харків

Автором розкрито значення практичної підготовки студентів вищих навчальних закладів, необхідність фахової підготовки для успішної подальшої професійної діяльності; схарактеризовано різновиди практик. Проаналізовано роль практики в навчально-виховному процесі підготовки студентів.

Ключові слова: навчально-виховний процес, навчальна практика, фахова підготовка, професійна діяльність.

The importance of students' practical training at higher educational institutions and the need for professional training for further successful professional activity have been revealed in the article. The features of various types of practices have been characterized. The role of practices in educational preparation of students has been analyzed.

Key words: educational process, practical training, professional training, professional activity.